

Анвору манасик

05:00 / 16.01.2017 4725

عَنْ جَلِّالِ الْإِيزِجِ هَلْ سَيَلْ رُؤْبَ مَلْأَجَلْ

“Ҳажжи мабрурнинг мукофоти жаннатдан бошқа нарса эмас”

(Бухорий, Муслим ривояти).

БИСМИЛЛАҲИР РОҲМАНИР РОҲИЙМ

МУҚАДДИМА

Ҳаж исломнинг беш арконларидан бўлган бир улуғ рук ва маҳбуб ибодатдир. Бу ибодат Аллоҳ таъолога юзланиш, Унинг тажаллиси ва нури маркази бўлган жойда адо қилинади. Ҳадиси шарифларда келишича, Байтуллоҳи шариф шундай жойга жойлашганки, уни айти устида, яъни еттинчи осмонда байтул маъмур ва уни устида, яъни юқорисида Аллоҳ таолонинг Арши жойлашгандир. Аллоҳ таолонинг таважжуҳи, нури ва тажаллиёти дастлаб Каъбатуллоҳга нозил бўлиб, кейин бутун оламга тарқалади. Шунинг учун бу ерга келган мусулмонлар учун катта саодат бор.

Бу ошиқона ибодат бўлиб, у ерга бориш фақат ҳазрати Иброҳим алайҳис саломнинг ҳаж эълонига лаббай деб жавоб берган кишиларгагина насиб этади. У неча маротаба лаббай деган бўлса, ўшанча Каъбатуллоҳга ҳозир бўлиш шарафига муяссар бўлади.

Шунингдек, у ерга бориб, ҳаж ибодатини адо қилиш яна бир саодатга сабабдир. У ибодатни ўзига яраша шарт-шаритлари ва қайтариқлари мавжуддир. Арзимаган хтоларнинг гуноҳида каффорат ва қон вожиб бўлади. Уларни ҳожиларнинг ўзлари ҳам сезмай қоладилар. Шунинг учун ҳам умрда бир маротаба Байтуллоҳни ҳаж қилиш фарздир. Ҳа, агар Аллоҳ таолонинг раҳмати ва инояти билан бирор киши ҳар йили ёки бир неча йилда у ерга қайта-қайта борса, нафл ибодат бўлади ва у инсон яхши насибали инсонлардан бўлади.

Ушбу ошиқона ибодат юзасидан кўплаб кичик, катта ҳажмдаги китоблар ёзилган. Уларнинг барчаси фойдадан холи эмас. Улардан бири ҳаж масалаларига, бошқаси ҳаж фазилатларига ва яна бошқаси ҳаж ва умра дуоларига бағишлангандир. Хуллас, уларнинг барчасида қимматли сўзлар

ва фойдалар мавжуддир.

БИСМИЛЛАҲИР РОҲМАНИР РОҲИЙМ

Умрда бир мартаба ҳаж қилишни фарз қилган, ҳар вақт умра ибодатини бажаришни суннат қилган ва улуғ рава соҳибига ҳаж ва фуқон сурасини нозил қилган Аллоҳ таолога ҳамду санолар бўлсин. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга, у зотнинг оилаларига ва асҳобларига кўплаб солаво ту саломлар бўлсин.

ҲАЖНИНГ ФАЗИЛАТИ

Ҳаж ислом динининг муҳим фарзи ҳамда ошиқона ибодатлардандир. Унга эътибор бериб, сидқи дилдан бажарувчиларга беҳисоб ажру савоблар ваъда қилинган. Унга бепарво бўлган кишиларга эса, ваъидлар мавжуддир.

Имом Табароний раҳматуллоҳи алайҳ ўзларининг “Муъжами кабийр” асарларида ҳаж ибодатини бажаришга юзланган кишиларга бериладиган мукофат ҳақида ворид бўлган қуйидаги ҳадисни ривоят қилганлар:

«أَشْرُكُمْ مَنْ نَجَّحَ أُجْرًا: هِيَ نَبَلٌ لَأَقْرَبُونَ، أَمْ هُنَّ عِلَلٌ يَضْرِبُ سَابِعَ نَبَلٍ. نَعْلُ كَبَبٍ كَأَرْجُلِ الْجَلَلِ: لَوْ قِي مَلَسُو هِيَ لَعَلَّ لِي صِدْقٌ لَأَلْوَ سَرُّتْ عَمَّ سِي نِإْفِةَ إِئْمُغَبَسَ أَوْ طَخِيَّةَ وَطَخِيَّةَ لِكَبَبِي شَأْمَ لَو، نَسَحَ نِيغَبَسُ هُتَّ لِحَارِ أَوْ طَخَتِةَ وَطَخِةَ نَسَحَ».

Ибн Аббос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Абдуллоҳ ибн Аббос розияллоҳу анҳу ўз ўғилларига: “Эй, ўғилларим! Маккадан (арафотга) пиёда ҳаж қилгувчи ҳолда чиқинглар. Чунки, мен Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг: “(Маккадан Арафотгача улов билан борган) Уловлик ҳожи учун улови босиб ўтган ҳар бир қадамига етмишта ҳасанот, (Маккадан Арафотгача юриб бориб ҳаж қилган) пиёданинг ҳар бир қадамига эса, етти юзта ҳасанот бўлади” деяётганларини эшитганман” деди” (Муъжамул кабий).

Имом Ҳоқим раҳматуллоҳи алайҳ ўзларининг “Мустадраку Ҳоқим”, Имом Абу Бакр Байҳақий раҳматуллоҳи алайҳ ўзларининг “Шуаъбул иймон” асарларида саҳиҳ санад билан қуйидаги ҳадисни нақл қилганлар:

لَا أَقِفُ مُعَامَةَ مَنْ جَفَّ دَلْوُهُ وَأَعْدَفَ أَضْرَمَ أُمُّهُ نَعْدُ لَلِإِسْرَائِيلِيِّ ضَرَبَ عُنُقَ ابْنِ بَنِي إِسْرَائِيلَ : لَأَقْرَبُ مَنْ أَدَارَ نَعْدُ
يَسْتَحِبُّ إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ : لَأَقْرَبُ مَنْ جَفَّ دَلْوُهُ وَأَعْدَفَ أَضْرَمَ أُمُّهُ نَعْدُ لَلِإِسْرَائِيلِيِّ ضَرَبَ عُنُقَ ابْنِ بَنِي إِسْرَائِيلَ : لَأَقْرَبُ مَنْ
أَدَارَ نَعْدُ .

Зозон розияллоху анҳудан ривоят қилинади:

“Ибн Аббос розияллоху анҳумо қаттиқ касал бўлиб, фарзандини чақириб, уларни жамлаб:

“Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам:

“Ким пиёда Маккадан ҳаж қилса, Маккага қайтгунича Аллоҳ унинг ҳар бир (босган) қадамига етти юзта ҳасана ёзади. Ҳар бир ҳасана ҳарам ҳасанотлари мисличадир” дедилар. “Ҳарам ҳасанотлари нима?” дейилди. У зот:

“Ҳар бир ҳасана эвазига юз минг ҳасана бордир” дедилар” деярганларини эшитганман” деди” (Ҳоқим, Байҳақий ривояти).

Юз мингни етти юзга кўпайтирилса етмиш миллион бўлади. Шунинг учун Маккадан Арафотгача пиёда юриб ҳаж қилинса, ҳар бир босилган қадамга етмиш миллион ҳасана берилади.

Бир ибодат эвазига юз минглаб, ўн миллионлаб ибодатлар савобини ато қилиш Аллоҳ таолонинг бандаларига берган инъоми ва фазлидир.

مَلَسُوهُ يَلْعَلْ يَلْعَلُ لَوْ سَرَّ لَأَقْرَبُ نَعْدُ لَلِإِسْرَائِيلِيِّ ضَرَبَ عُنُقَ ابْنِ بَنِي إِسْرَائِيلَ : لَأَقْرَبُ مَنْ جَفَّ دَلْوُهُ وَأَعْدَفَ أَضْرَمَ أُمُّهُ نَعْدُ لَلِإِسْرَائِيلِيِّ ضَرَبَ عُنُقَ ابْنِ بَنِي إِسْرَائِيلَ : لَأَقْرَبُ مَنْ أَدَارَ نَعْدُ .

Жобир ибн Абдуллоҳ розияллоху анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам:

“Аллоҳ азза важалла битта ҳаж билан уч нафар кишини жаннатга киргазади: Маййит, ҳажи бадал қилувчи, ҳажжи бадални қилдиргувчи(васий)ни” дедилар” (Байҳақий ривояти).

лозим. Қайта-қайта ҳаж қилиш фарз ёки вожиб бўлмасада, лекин кўплаб ажру савобга сабаб бўлувчи амаллардандир. Шу билан бир қаторда қайта-қайта ҳаж қилиш билан фақирлик ва муҳтожликдан сақланилган бўлади.

لَيْقَوْفٌ ، "طَقُّ جَاحِ رَعْمَ امِّ" : لَأَقُ عَفْرِي نَعْنَعُ لَلِضَرِّ هَلْ لَدَبَعَنْ رَبِّ اجْنَعَنْ
رَقَتْ فَا امِّ " : لَأَقُ ، ؟ رَأَعْمُ لَلِ امِّ رَبِّ اجْل

Жобир ибн Абдуллоҳ розияллоҳу анҳудан марфуъ ҳолатда ривоят қилинади:

“Ҳожи ҳаргиз имъор бўлмас” дедилар. Жобирга “Имъор нима?” дейилди. У:

“Фақир бўлмас (деганидир)” деди” (Байҳақий ривояти).

نَعْنَعُ لَلِضَرِّ هَلْ لَدَبَعَنْ رَبِّ اجْنَعَنْ لَأَقُ عَفْرِي نَعْنَعُ لَلِضَرِّ هَلْ لَدَبَعَنْ رَبِّ اجْنَعَنْ
يَضْمَتُ شَيْءٍ لَلِضَرِّ هَلْ لَدَبَعَنْ رَبِّ اجْنَعَنْ لَأَقُ عَفْرِي نَعْنَعُ لَلِضَرِّ هَلْ لَدَبَعَنْ رَبِّ اجْنَعَنْ
مُؤْرَحَمَلِّ لَلِضَرِّ هَلْ لَدَبَعَنْ رَبِّ اجْنَعَنْ لَأَقُ عَفْرِي نَعْنَعُ لَلِضَرِّ هَلْ لَدَبَعَنْ رَبِّ اجْنَعَنْ

Абу Саъийд Худрий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Аллоҳ азза важалла деди:

“Қайси бандани жисмини соғлом, ризқини кенг қилсам, сўнг у ҳар беш йилда мени ҳузуримга ҳозир бўлмаса, (у раҳматимдан) маҳрумдир” дедилар” (Ибн Ҳиббон ривояти).

Бошқа бир ҳадисда ҳар тўрт йилда деб ривоят қилинган. Эй, Аллоҳим! Бизларни мақбул бандаларингдан қилгин ва қайта-қайта Ўзингни байтингга боришга мушарраф қилгин ҳамда ҳабибинг Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламни такрор-такрор зиёрат қилишни насиб этгин. Амийн!

مَوْلُكَ لَخَلِّ رِيحُ كَبِيحِ يَلْعُ آدَبُ امِّ اِد مَّسَوِّ لَص بَر اِي

ҲАЖ ВА УМАРАДА БАЖАРИЛАДИГАН АМАЛЛАРНИНГ ЖАДВАЛИ

Ҳажнинг уч қисми ва умрада бажариладиган фарз, вожиб ҳамда суннат амалларнинг барчасини қисқа тарзда ҳожиларга қулай бўлиши учун қуйида жадвал кўринишида тақдим қиламиз. Ҳаж ва умрада қилинадиган

амалларга бу орқали кўз югиртириш жуда осон бўлади. Шу билан бир қаторда толиби илмларга ҳам ҳаж ва умра амалларини ўрганишларида енгиллик ва қулайлик пайдо бўлади.

Ифрод ҳажининг амаллари			Қирон ҳажининг амаллари		
1	Эҳромга кириш	Шарт	1	Ҳаж ва умра иккисига бирдан эҳромга кириш	Шарт
2	Рамал (паҳлавонча юриш) билан тавофи қудум қилиш	Суннат	2	Умра тавофи	Рукн
3	Сафо ва Марво тепалигида саъй қилиш	Вожиб	3	Умра тавофида рамал қилиш	Суннат
4	Арафотда туриш	Рукн	4	Умранинг саъйи	Вожиб
5	Муздалифада туриш	Вожиб	5	Рамал билан тавофи қудум қилиш	Суннат
6	Қурбонлик куни жамраи ақабада шайтонга тош отиш	Вожиб	6	Ҳажнинг саъйи	Вожиб
7	Соч олдириш ёки қисқартириш	Вожиб	7	Арафотда туриш	Рукн
8	Тавофи зиёрат	Рукн	8	Муздалифада туриш	Вожиб
9	Ўн биринчи ва ўн иккинчи кунлари шайтонга тош отиш	Вожиб	9	Қурбонлик куни жамраи ақабада шайтонга тош отиш	Вожиб
10	Минода кечани ўтказиш	Суннат	10	Қурбонлик қилиш	Вожиб
11	Видолашув тавофи	Вожиб	11	Соч олдириш ёки қисқартириш	Вожиб
			12	Жамраи ақабага тош отиш, қурбонлик ва соч олдиришда тартибга риоя қилиш	Вожиб
			13	Зиёрат тавофи	Рукн
			14	Ўн биринчи ва ўн иккинчи кунлари шайтонга тош отиш	Вожиб

15 Минода кечани ўтказиш **Суннат**

16 Видолашув тавофи **Вожиб**

Таматтуъ ҳажининг амаллари

Умранинг амаллари

- 1 Умрага эҳромга кириш **Шарт**
- 2 Умранинг тавофи **Рукн**
- 3 Рамал билан умра тавофини қилиш **Суннат**
- 4 Умранинг саъйи **Вожиб**
- 5 Умра арконларидан кейин соч олдириш ёки қисқартириш **Вожиб**
- 6 Саккизинчи зул ҳижжа куни ҳажга эҳромга кириш **Шарт**
- 7 Арафотда туриш **Рукн**
- 8 Муздалифада туриш **Вожиб**
- 9 Қурбонлик куни жамраи ақабада шайтонга тош отиш **Вожиб**
- 10 Қурбонлик қилиш **Вожиб**
- 11 Соч олдириш **Вожиб**
- 12 Жамраи ақабага тош отиш, қурбонлик ва соч олдиришда тартибга риоя қилиш **Вожиб**
- 13 Зиёрат тавофи **Рукн**
- 14 Ҳажнинг саъйи **Вожиб**
- 15 Ўн биринчи, ўн иккинчи кунларнинг тошини отиш **Вожиб**
- 16 Минода кечани ўтказиш **Суннат**
- 17 Видолашув тавофи **Вожиб**

- 1 Умрага эҳромга кириш **Шарт**
- 2 Умра тавофи **Рукн**
- 3 Умранинг саъйи **Вожиб**
- 4 Соч олдириш ёки қисқартириш **Вожиб**
- 5 Видолашув тавофи **на вожиб ва на суннат**

ҲАЖНИНГ БЕШ КУНИ

Ҳажнинг биринчи куни: Саккизинчи зул ҳижжа ҳажнинг биринчи куни ҳисобланади. У кунда қуйидаги амаллар қилинади:

1. Бомдод номозидан кейин Мино томонга равона бўлинади ва Минода пешин, аср, шом, хуфтон ва зул ҳижжанинг тўққизинчи кунининг бомдод намозлари адо қилинади. Лекин, бугунги кунда йўл-йўриқ кўрсатувчилар еттинчидан саккизинчи кунга ўтар кечаси ҳожиларни Минога олиб чиқиб кетмоқдалар. Турли кўнгилсиз ҳолатларга тушмаслик учун улар билан Минога чиқиб кетиш лозим;

Ҳажнинг иккинчи куни: Зул ҳижжанинг тўққизинчи куни ҳажнинг иккинчи куни ҳисобланади. У куннинг бомдод номозидан кейин арафотга равона бўлинади. Арафотда қилинадиган амалларни қай тарзда бажарилишини “Арафот масалалари” сарлавҳаси остида келгуси сатрларда баён қиламиз.

Арафотда пешин билан аср намозларини биргаликда пешин вақтида адо қилинади ва арафот нуск[1]ларидан фориғ бўлингач, қуёш ботганидан кейин Муздалифага равона бўлинади. Шом билан хуфтон намозларини Муздалифага бориб, хуфтон вақтида иккала намозни жам қилиб адо қилинади ва кечани Муздалифада ўтказилади.

Ҳажнинг учинчи куни: Зул ҳижжанинг ўнинчи куни ҳажнинг учинчи куни ҳисобланади. У кунда бир неча ҳаж амаллари бажарилади. Улардан тўрттаси вожиб, биттаси фарз бўлиб, жами бешта ҳаж амали бажарилади. Улар қуйидагилар:

1. Муздалифада бомдод намозини ўқигандан кейин, ҳали қуёш чиқишидан олдин вуқуф қилинади ва қуёш чиқишидан бироз аввал Минога равона бўлади;

2. Минога келиб, энг биринчи жамраи ақабага тош отади. Жамраи ақабага тош отишнинг энг афзал вақти зул ҳижжанинг ўнинчи куни қуёш чиққанидан бошлаб заволгачадир. Аслида заволдан кейин ҳам кароҳиятсиз дуруст бўлаверади. Лекин, қуёш ботиши билан макруҳ вақт киради. Агар шомгача тиқилинч бўлиб, шу ҳолат шомдан кейин ҳам давом этса, қуёш ботгандан кейин жамраи ақабага тош отиш макруҳ бўлмайди ва зул ҳижжанинг ўнинчи куни жамраи ақабада йгирма тўрт соат тош отиш

жоиздир;

3. Агар ҳожи таматтуъ ёки қирон қилгувчи бўлса, ўнинчи зул ҳижжа куни шайтонга тош отгандан кейин қурбонлик қилади;

4. Агар ҳожи таматтуъ ёки қирон қилгувчи бўлмаса, жамраи ақабадан кейин сочини олдиради. Агар ҳожи таматтуъ ёки қирон қилувчи бўлса, қурбонликдан кейин соч олдиради;

5. Ҳажнинг энг муҳим рукни ва фарзи бу тавофи зиёратдир. Ўнинчи зул ҳижжа куни имкони борича тавофи зиёратни қилиш афзал ва яхшидир. Агар у куни тавофи зиёратни қилиш имкони бўлмаса, ўн биринчи, ўн иккинчи кунларигача кечиктиришни имкони бор. Лекин, ўн иккинчи зул ҳижжанинг қуёши ботишидан аввал тавофи зиёратдан фориғ бўлиш вожибдир. Ўнинчи зул ҳижжада қилинадиган амалларни қилиб бўлгандан кейин Минога келиб, ўнинчи кечани у ерда ўтказади. Ўн биринчи, ўн иккинчи кечаларни Минода ўтказиш суннатдир;

Ҳажнинг тўртинчи куни: Ҳажнинг тўртинчи куни Зул ҳижжанинг ўн биринчи кунига тўғри келади. У кунда фақат бир амал қилинади, у заволдан кейин учта жамаротга тош отишдир. Заволдан илгари у куннинг тошларини отиш жоиз эмас. Балки, заволдан кейин қуёш ботишидан аввал тош отиш афзалдир. Қуёш ботгандан кейин макруҳ вақт бошланади. Тиқилинч бўлгани сабабли у кунни тошларини отиш шомдан кейинга сурилиб кетса, субуҳ содиқдан аввалроқгача шайтонга тош отиш кароҳиятсиз дуруст бўлади. Узурсиз тош отишни ортга суриш макруҳ бўлади. Лекин, унинг зиммасига тош отишни кечиктиргани учун бирор нарса вожиб бўлмайди. Агар кейинги куннинг субҳи чиқишигача шайтонга тош отмаса, унинг зиммасига қон вожиб бўлади. Ўн иккинчи куннинг заволидан кейин уни қазосини қилиши лозим бўлади. Ўн биринчи куннинг тошини отишга белгиланган вақт 12-кунни субҳи киргунича давом этади. У тахминан 16, 17 соатни ташкил қилади. Ўн биринчи куннинг кечасини Минода ўтказиш суннатдир;

Ҳажнинг бешинчи куни: Ҳажнинг бешинчи куни зул ҳижжанинг ўн иккинчи кунига тўғри келади. У куни ўн биринчи кунда шайтонга заволдан кейин тош отгани каби учта жойда тош отади. Агар ўн иккинчи куни Минодан Маккаи мукаррамага чиқиб кетишни хоҳласа, қуёш ботишидан олдин тош отиб, Минодан чиқиб кетади. Агар тиқилинч бўлгани боис тош ота олмаса, кечасида тош отиб Минодан чиқиб кетиши кароҳиятсиз жоиздир. Ўзини бепарволиги сабабли тош отишни ортга суриб, кечаси тош

отиб Минодан чиқиб кетиши макруҳдир. Лекин, унинг зиммасига бирор нарса лозим бўлмайди. Узур ёки тиқилинч бўлгани сабабли ўн учинчи зул ҳижжанинг субҳ содиғидан аввалроқ шайтонга тош отиб, Маккаи мукаррамага чиқиб кетса, кароҳиятсиз дуруст бўлади. Ўн иккинчи куннинг тош отиш вақти у куннинг заволидан ўн учинчи куннинг субҳ содиғигачадир. Тахминан 16, 17 соатни ташкил қилади.

Агар ўн учинчи куннинг субҳ содиғигача Минода қолиб кетса, у куннинг тошини отиш лозим бўлиб қолади. Ўн учинчи куннинг тошини отиш ҳам рожиҳ қавлга биноан заволидан кейин бошланади. Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ наздида заволидан олдин тош отиш кароҳият билан жоиз бўлади. Бу масалани батафсил тарзда шайтонга тош отиш мавзусида кўриб чиқамиз. Ўн учинчи куннинг қуёши ботгандан кейин батамом шайтонга тош отиш вақти тугайди.

مَوْلُكَ لَخَلِّ رِيحَ كَيْفَ صِلَى عَادِبًا امَّئِدًا مَّسْوُولِص

أَرِيثَكَ هَلْ دَمَّخَلَاوَّ أَرِيثَكَ رَبَّكَ أَهْلًا

أَلَيْسَ أَوْ هَرَّكَ بِلَلِ نَاحِبُ سَو

°نَم": مَّسْوُولِ عَهْلًا لَخَلِّ رِيحَ كَيْفَ صِلَى عَادِبًا امَّئِدًا مَّسْوُولِص
مَّوَيَّ هَلْ تَنْكُ وَ، أَهَيْ قَفْ هَلْ لَأ هَتَّعَبْ أَوْ نِي دَرْمَ أَمْ نَمَّ آثِي دَحَ نِي عَبْرَ أَيْ تَمَّ أَمْ لَعَطَفَ ح
أَدِي هَشَّ وَاعْفَ اشَّ عَمَّ أَيْ قَوْلًا.

Абу Дардо розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Кимки умматимнинг диний ишларига тегишли қириқта ҳадисни ёд олса, (ва уни уларга етказса) Аллоҳ уни фақиҳ ҳолида тирилтиради ва қиёмат куни унга шафоатчи ва унинг фойдасига гувоҳлик бергувчи бўламан” дедилар”.

Биз ҳам ушбу ҳадисдаги башоратдан умидвор бўлиб, ҳаж борасида қириқта ҳадисни келтириб ўтишни лозим топдик.

ҲАЖ МАВЗУСИГА ДОИР ҚИРИҚ ҲАДИС

° بُتَوَانَكِسَانَمَ أَنْرَأَوْكَ لَءَمَلَسُمْ ءَمُّ أَنْ تَيَّرُذَنْ مَوَكَلَدَنِ يَمَلْسُمْ أَنْ لَعَجَ وَأَنْ بَرَمُ
° مَهَيْلَعٌ وَلَيْتِي مَهْنَمَ أَلْؤُسَرَمُ هَيْفَ شَغَبَ وَأَنْ بَرْمِي حِرْلُ أَبَاؤَلَلْ أَنْ كُنْ إِنْ يَلَعُ
° مِي كَحْلُ زِي زَعَلْ أَنْ كُنْ إِي مَهْيِي كَزِي وَءَمَّ كَحْلُ وَأَبَاتُ كَلْ إِي مَهْمَلَعُ وَيَوَكَّتْ إِي

“Роббимиз, икковимизни Ўзингга мусулмон бўлганлардан қил ва зурриётимиздан ҳам Ўзингга мусулмон уммат қил, бизга ибодатларимизни кўрсат, тавбамизни қабул эт. Албатта, Сенинг Ўзинг тавбаларни кўплаб қабул этувчи, раҳмли зотсан. Роббимиз, ўзларининг ичидан уларга оятларингни тиловат қилиб берадиган, китобни ва ҳикматни ўргатадиган, уларни поклайдиган Пайғамбар юбор. Албатта, Сенинг Ўзинг азиз ва ҳикматли зотсан” (Бақара 128-129 оятлар).

Ҳаж ва умра бандани Аллоҳ таолога боғлайдиган, ошиқона бир ибодат бўлиб, унга доир қирқта ҳадис қуйида таржимаси билан келтирилади. Ҳар бир ҳадисда ҳаж ёки умранинг қайсидир амаллари ёки фазилатлари баён қилинганлиги учун уларнинг ҳар бирини алоҳида сарлавҳа остида зикр қилинди. Аллоҳ таолога мухлис ва мақбул бандалар ушбу ҳадислардан фойда олсалар деган умиддамиз.

1. РАСУЛУЛЛОҲ СОЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВАСАЛЛАМ ҚАНДАЙ ТАЛБИЯ АЙТАР ЭДИЛАР?

عَلَيْكَ يَا لَيْلَى لَيْلَى وَسَرَّهَ يَبْلَتَنَّ أَمْهَنْ عِلَلِ يَضَرَّ رَمْعَنْ بِلَلِ دَبَعَنْ
كَلَمَعَنْ نَلْ أَوْ دَمَّ حَلَّ أَنْ كَيْ يَبْلَبْلُ كَلْ كَيْ رَشَّ أَلْ كَيْ يَبْلَبْلُ مَلَلْ كَيْ يَبْلَبْلُ : مَلَسَوْ
أَلْ كَلْ كَيْ رَشَّ أَلْ كَلْ مَلَّ أَوْ

Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади:

**“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг талбиялари
“Лаббайкаллоҳумма лаббайк. Лаббайка ла шарийка лака лаббайк.
Иннал ҳамда, ваннеъмата лака вал мулк. Ла шарийка лак!” эди”**
(Термизий, Бухорий, Насоий ривояти).

Маъноси: “Аллоҳим! Ҳузурингда ҳозирман, Аллоҳим! Ҳузурингда ҳозирман!
Аллоҳим! Ҳузурингда ҳозирман! Сенинг шеригинг йўқ! Аллоҳим!
Ҳузурингда ҳозирман! Албатта, ҳамд, неъмат ва мулк барчаси Сеникидир!
Сенинг шеригинг йўқ зотсан!”.

Фойда: Қирон ва таматтуъ ҳажида қурбонлик мавжуддир. Ифрод эса, қурбонлик вожиб эмас. Шунинг учун ифрод ҳажга нисбатан қирон ва таматтуъ афзал ва зиёда савоблидир.

4. ҲАЖ ВА УМРА ИБОДАТИ БИЛАН ИНСОН ГУНОҲЛАРДАН ПОК БЎЛАДИ

نَبِيٌّ اَوْ عِبَادَاتٍ : لَاقِ مَلَسُو هَلْ لَ اِي لَصَّ يَبْنَلِ اَنْ عُنَّ عَ لَلِ اِي ضَرَّ هَلْ لَ اِدْبَعُ نَعِ
دِي دَحْلَا شَبَّ خُرِي كُ لَ اِي فَنَي اَمَّ كَبُّ وُنْ ذَلْ اَوْ رُقْ فَلَ اِن اِي فَنَي اَمُّ هَ اِنْفِ رَمُّ غَلْ اَوْ جَحْلُ ا
ي ذِمُّ رَّتْ لَ اَوْ اِي اَسْنَلْ اَوْ هَاوَر . هُنَّ جَلْ اَلْ اِبْ اَوْ ثَ اَوْ رُوْرُبْ مَلْ اِ جَحْلُ لَ اِي لَوَّضْ فَلَ اَوْ بَ هَذَا اَوْ

Абдуллоҳ розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Кетма-кет ҳаж ва умра қилинглар. Чунки, у иккиси темирчининг босқони темир, олтин ва кумушнинг кирини кетказганидек (ҳаж ва умра қилгувчидан) фақирлик ҳамда гуноҳларни кетказди. Ҳажжи мабрурнинг савоби жаннатдан ўзга бўлмас”, дедилар” (Насайи ва Термизий ривояти).

5. ЭНГ АФЗАЛ АМАЛ ҚАБУЛ БЎЛГАН ҲАЖДИР

يَا لَيْسَ مَلَسُو هَلْ لَ اِي لَصَّ يَبْنَلِ اَنْ اَسْرَ نَاْ هُنَّ عَ لَلِ اِي ضَرَّ اَرْزِي رُهْ يَبْ اَنْ
لَ اِي بَسْ يَفُ دَاوَجْ لَ اِ لَ اَقْ اِ اِ اَمَّ مَثَلِ لَ اِي قِ هَلْ اَوْ سَرَوْ هَلْ لَ اِبْ اَنْ اَمَّ يِ اِ لَ اَقْ ؟ لَ اِي ضَفَّ اَلْ مَعْلُ ا
يِ اَسْنَلْ اَوْ نَا حُ يَّ شَلْ اَوْ هَاوَر . رُوْرُبْ مَلْ اِ جَحْلُ لَ اِي لَوَّضْ فَلَ اَوْ بَ هَذَا اَوْ

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васалламдан:

“Қайси амал афзал?” деб сўралди.

“Аллоҳга ва Унинг Расулига иймон келтириш”, дедилар.

“Кейин нима?” дейилди.

“Аллоҳнинг йўлида уриш қилиш”, дедилар.

“Ундан кейин нима?” дейилди.

“Мабрур ҳаж”, дедилар” (Бухорий ривояти).

6. АЁЛЛАР УЧУН ЭНГ АФЗАЛ АМАЛ МАҚБУЛ ҲАЖДИР

الْفَأَلَمَّعَلْضَفَأَدَاهُجَالَىرَنَدَهَلَلْأُسَرَأَى: "أَهْنَعُهَلَلْأَىضَرَّةَشَيْئَاعُتَلَأَقَو
رُؤْبَمُحَدَاهُجَالْضَفَأَنَكَلَال": لَأَقُ، دَاهُجَان

Оиша розияллоҳу анҳо:

“Эй Аллоҳнинг Расули! Жиҳодни энг афзал амал деб биламиз. Жиҳод қилайликми?” деди.

“Йўқ. Аммо жиҳоднинг афзали ҳажжи мабрурдир”, дедилар”
(Бухорий ривояти).

7. ГУНОҲЛАРДАН ПОКЛАНИШГА САБАБ БЎЛГУВЧИ ҲАЖ ҚАНДАЙ БЎЛАДИ

هَلَلْجَحْمَ: لَأَقُ مَلَسُو هَلَلْ أَى لَصَّيْبَّ نَلَلْ نَعْنَعُ هَلَلْ أَى ضَرَّةَ رِيَّ بَأْنَع
هُمُ أَهْتَدَلْ وَمَوَيْكَ عَجْرُقُ سَفَى مَلْ وَ ثَفْرَى مَلْف

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Ким Аллоҳ учун ҳаж қилиб, фаҳш сўз айтмаса ва фисқу фасод қилмаса, худди онасидан янги туғилгандек бўлиб қайтади”, дедилар” (Бухорий ривояти).

8. ҲАЖ ВА УМРА ҚИЛУВЧИНИНГ ДУОСИ МАҚБУЛДИР

جَالُ: لَأَقُ مَلَسُو هَلَلْ أَى لَصَّيْبَّ نَلَلْ نَعْنَعُ هَلَلْ أَى ضَرَّةَ رِيَّ بَأْنَع
هُمُ هَلْ رَفَعُ هُورَفَعُ تَسَلْ نَأُو مُهَبَأَجْأَهُ وَعَدُ نَلَلْ أَدْفُ وَ رَأْمُ غَلْأُو

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Ҳожи ва умра қилувчи Аллоҳнинг меҳмонидир. Агар Аллоҳга дуо қилсалар дуоларини ижобат қилади. Агар Ундан мағфират сўрасалар уларни мағфират қилади” дедилар” (Ибн Можа ривояти).

9. ҲАЖ ВА УМРА ҚИЛУВЧИЛАРДАН ДУО СЎРАШ СУННАТДИР

مجلس و هيلع هلالى صده لال لؤس رلاق لاق هنع هلالى ضر رمع نب هلال ذب عنع
هت ي ب ل خ د ي ن ا ل ب ق ك ل ر ف ع ت س ي ن ا ه ر م و ه ح ف ا ص و ه ي ل ع م ل س ف ج ا ح ل ا ت ي ق ل ا ذ ا
ه ل ر و ف ع م ه ن ا ف

Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Ҳожи билан учрашсанг унга салом бергин ҳамда у билан қўл бериб кўришгин ва уйига киришидан илгари сен учун истиғфор айтишини сўрагин. Чунки, у (ҳожи) гуноҳлари кечирилиган кишидир” дедилар” (Имом Аҳмад ривояти).

10. АЛЛОҲНИНГ РАСУЛИ СОЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВАСАЛЛАМ ҲАМ ЎЗЛАРИНИНГ ҲАҚЛАРИГА ҲОЖИДАН ДУО СЎРАГАНЛАР

ى ف مجلس و هيلع هلالى صده لال لؤس رلاق لاق هنع هلالى ضر رمع نب هلال ذب عنع
ان سنن ال و كئ ا ع د ج ل ا ص ى ف ان ك ر ش ا ، ى خ ا ا ي " : ل ا ق ف ه ل ن د ا ف ، ه ر م ع ل ا

Ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Умар Набий соллаллоҳу алайҳи васалламдан умра қилишга изн сўрадилар. Унга изн бериб:

“Эй, биродарим! Ўзингни хос дуоингда бизни ҳам шерик қилгин ва бизни унутиб қўймагин” дедилар” (Ибн Можа ривояти).

11. ҲАРОМДАН ОРТТИРИЛГАН БОЙЛИК БИЛАН ҲАЖ ВА УМРА ҚИЛИШНИНГ ОҚИБАТИ

ج خ ا ذ ا م ل س و ه ي ل ع ه ل ل ا ل ل ا ل ل ا ل ل ا ل ل ا ل ل ا ل ل ا ل ل ا ل ل ا ل ل ا ل ل ا ل ل ا ل ل ا ل ل ا ل ل ا ل ل a
ه ا د ا ن ك ي ب ل م ه ل ل ا ل ك ي ب ل ى د ا ن ف ز ر غ ل ا ي ف ه ل ج ر ع ص و و ه ي ط ي ط ه ق ف ن ب ا ج ا ح ل ج ر ل ا

مَلَسَ وَهِيَ لَعْلَلُ لَيْلِ لَوُوسَرِ تَعْمَسُ " : لَأَقُ هُنَّ عُلَلُ لَأِضَرِّ رَمْعُ نَبَأِ نَع
هُنَّ عُلَلُ طَحُّ لَأِ لِيَّ حُأُ غَفَرِي أَلِ وَأَمَدَقُ غَضِي أَلِ أَعُوبُ سَأُ تَبِيَّ لِبَابِ فِاطِمَةَ نَمُ " : لَوُوقِي
" . هَجَرَدَاهُ هَلْ غَفَرَوَ هَنَسَحُ أَوْبُ هَلْ بَتَكَو , هَائِي طَخُ أَوْبُ .

Ибн Умар розияллоху анху:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Кимки байтни бир ҳафта тавоф қилса, (тавофда) бир қадамни қўймайди ва бошқасини кўтармайди магар (қўйса ва кўтарса) Аллоҳ ундан у (қўйган ва кўтарган ҳар бир қадамига) бир гуноҳни кечади ва у (қўйган ва кўтарган қадам) сабабли у учун ҳасана ёзади ҳамда у сабабли унинг даражасини кўтаради” деяётганларини” эшитдим” деди.

17. ҚОРА ТОШ ГУНОҲЛАРИНИ СЎРИБ ОЛАДИ

لَزَنَ : مَلَسَ وَهِيَ لَعْلَلُ لَيْلِ لَوُوسَرِ لَأَقُ لَأَقُ هُنَّ عُلَلُ لَأِضَرِّ سَأَبَعُ نَبَأِ نَع
مَدَأِ يَنْبَأِ طَخُ هَتَدَّوَسَ فِ نَبَلِ لَأِ نَمُ أَضَأِي بَدَشَأُ وَهَوَّةُ نَجَلِ نَمُ دَّوَسَ أَلِ رَجَحُ لَأِ

Ибн Аббос розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Ҳажари асвад жаннатдан тушди. У сутданда оппоқ эди. Бас, уни одам боласининг хатолари қорайтирди” дедилар” (Термизий ривояти).

Фойда: Қора тошда гуноҳларни тортиб олиш хусусияти мавжуддир.

18. ҚОРА ТОШ ВА МАҚОМИ ИБРОҲИМ АСЛИДА НУР ТАРАТУВЧИ ЭДИ

هِيَ لَعْلَلُ لَيْلِ لَوُوسَرِ تَعْمَسُ لَوُوقِي هُنَّ عُلَلُ لَأِضَرِّ وَرَمَعُ نَبَلِ لَأِ دَبَعُ نَع
وَلِ وَأَمَّ هَرُونُ هَلَلِ سَمَطِ هَنَجَلِ تَوُوقِ أَيُّ نَمُ نَاتِ تَوُوقِ أَيُّ مَأَقِ مَلِ أَوْنُ كُرْلِ نِ لَوُوقِي مَلَسَ وَ
بِعُ مَلِ أَوْ قُرْشَمِ لَأِ نَبِ أَمِ أَعِضُ أَلِ أَمَّ هَرُونُ سَمَطِي مَلِ

Абдуллоҳ ибн Амр розияллоху анхудан ривоят қилинади:

У: “Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

لَقَاقُ: «كُنْتُ حُجَّيْكَ لَدُنَّكَ أَهْتَ ضَيِّقَ فُنِّي دَكِّي بِأَيِّ لَعْنَةٍ أَنْ تَبْرَأَ» لَقَاقُ: مَمَعَنَ: لَقَاقُ: «كُنْتُ حُجَّ حَافٍ» لَقَاقُ: مَمَعَنَ.

Абдуллоҳ ибн Зубайр розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Хасъамлик бир киши Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳузурларига келиб:

“Эй, Аллоҳнинг расули! Отам исломни топди. У уловни минишга ярамайдиган кекса ёшдаги киши бўлиб, унинг зиммасига ҳаж фарз бўлди. Уни номидан мен ҳаж қилсам бўладими?” деди.

У зот:

“Сен унинг фарзандларини каттасимсан?” дедилар.

У:

“Ҳа” деди.

У зот:

“Отангни зиммасида қарзи бўлса, уни тўласанг, ўша (унинг номидан) жоиз бўладими?” дедилар.

У:

“Ҳа” деди”

У зот:

“Ундай бўлса, уни номидан ҳаж қил” дедилар” (Байҳақий ривояти).

20. ЭРКАК КИШИ НОМИДАН АЁЛ КИШИНИ ҲАЖИ БАДАЛ ҚИЛИШИ

بَابُ إِذَا لَلَّ لَوَسَّرَ أَيُّ: تَلَقَّاقَ مَعْتَمِدًا مِمَّا أَرْمَأْنَا أُمَّهُنَّ عُلَّالَ إِضْرَاسَ أَبَعْنَبِ أَنْ عِرَّطَ لَعْنَةَ وَيَوْتَسِّي نَأْ عِي طُتَسِّي أَلْ أَرِي بَكَ أَيْ شَرَّحْ لَإِي فِدَّ لَلَّ إِضْرَاسَ رَفُّهُ تَكَرُّدًا . «كُنْتُ حُجَّ حَافٍ» لَقَاقُ: مَمَعَنَ .

Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади:

“Хасъам қабиласидан бир аёл:

“Эй, Аллоҳнинг расули туяни устида ўтиришга тоқат қилмайдиган катта ёшли кекса отамга Аллоҳнинг фарз ҳажи лозим бўлган” деди. У зот:

“Уни номидан ҳаж қил” дедилар” (Термизий ривояти).

21. ОТА-ОНА НОМИДАН ҲАЖИ БАДАЛ ҚИЛГАНЛИГИ ТУФАЙЛИ ЖАҲАННАМДАН ОЗОД ҚИЛИНГАНЛИГИ ХАБАРИ

مَلَسَ وَهَيْلَعُ الْجَلِيلِ لِيَصِلَ إِلَى لَوْلَا لَوْ سَرَّ لَأَقْبَلُ عُنُقَهُ الْجَلِيلِ يَضْرِبُ رَمْعًا نَبِيَّ هَلْ لَدَّبَ عَنَعُ
رُجْأُ أُمُّهُ عَجَّ وَجَحَّ مَلَلًا نَكَوْءًا رَأَى لَوْلَا نَمُ قُتِعَ هَلَّ بَتُّكَ أَمْ هَوَّ أَفَوَدَّ عِبَّ يَدِلْ أَوْ نَعَّ حَّ نَمُ
"ئِي شَامَ وَرُجْأُ نَمُ صَقْنُيْ نَأْرِيْ غُ نَمَّ مَاتِ عَجَّ حَّ

Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Кимки ота-онаси вафотидан кейин у иккиси номидан ҳаж қилса, унга дўзахдан озодлик ёзилади ва у иккисига ажрларидан бирор нарсани камайтирилмай тўлиқ ҳажнинг савоби берилади” дедилар” (Шуъаби иймон).

نَمُ : مَلَسَ وَهَيْلَعُ الْجَلِيلِ لِيَصِلَ إِلَى لَوْلَا لَوْ سَرَّ لَأَقْبَلُ عُنُقَهُ الْجَلِيلِ يَضْرِبُ رَمْعًا نَبِيَّ هَلْ لَدَّبَ عَنَعُ
رُجْأُ أُمُّهُ عَجَّ وَجَحَّ مَلَلًا نَكَوْءًا رَأَى لَوْلَا نَمُ قُتِعَ هَلَّ بَتُّكَ أَمْ هَوَّ أَفَوَدَّ عِبَّ يَدِلْ أَوْ نَعَّ حَّ

Ибн Аббос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Кимки ота-онаси номидан ҳаж қилса ёки у иккисининг қарзини тўласа, қиёмат куни Аллоҳ таоло уни аброрлар билан бирга тирилтиради” дедилар” (Муъжами авсат).

نَمُ : مَلَسَ وَهَيْلَعُ الْجَلِيلِ لِيَصِلَ إِلَى لَوْلَا لَوْ سَرَّ لَأَقْبَلُ عُنُقَهُ الْجَلِيلِ يَضْرِبُ رَمْعًا نَبِيَّ هَلْ لَدَّبَ عَنَعُ
رُجْأُ أُمُّهُ عَجَّ وَجَحَّ مَلَلًا نَكَوْءًا رَأَى لَوْلَا نَمُ قُتِعَ هَلَّ بَتُّكَ أَمْ هَوَّ أَفَوَدَّ عِبَّ يَدِلْ أَوْ نَعَّ حَّ

Зайд ибн Арқам розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

У:

“Йўқ” деди.

У зот:

“Ўзингни номингдан ҳаж қилиб, сўнг Шубрума номидан ҳаж қил” дедилар” (Ибн Ҳиббон ривояти).

Фойда: Кўп кишилар ўзларига фарз қилинган ҳажни адо қилмасдан туриб ўзгалар номидан ҳаж қиладилар. Бу эса, уни билимсизлигидандир. Демак, дастлаб ўзини ҳажини адо қилиб, кейинги йилларда имкони бўлса бошқалар номидан ҳаж қилиш лозим.

23. РАСУЛУЛЛОҲ СОЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВАСАЛЛАМ ҲИЖРАТДАН КЕЙИН ТҮРТ МАРТА УМРА ҚИЛГАНЛАР

رَمُوعَ بَرَاءَ رَمْتِ عَا م ل س و ه ي ل ع ه ل ل ا ي ل ص ي ب ن ل ا ن ا ن ع ه ل ل ا ي ص ر س ا ب ع ن ب ا ن ع
ة ر م ع و ة د ع ق ل ا ي ذ ي ف ا ض ق ل ل ا ر م ع ل ب ا ق ن م ة ي ن ا ث ل ا ة ر م ع و ة ي ب ي د خ ل ل ا ة ر م ع
ة ت ح ح ع م ي ت ل ل ا ة ب ا ر ل ل ا و ة ن ا ر ع ج ل ل ا ن م ة ث ل ل ا ث ل ل ا

Ибн Аббос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам тўрт маротаба умра қилганлар: Худайбия умраси, иккинчи умра келгуси йили зул қаъда ойида қазо умра, учинчи умра Жиирронадан эҳромга кирганлар, тўртинчиси ҳажлари билан бирга қилганлар” (Термизий ривояти).

24. РАМАЗОНДА ҚИЛИНГАН УМРАНИНГ ФАЗИЛАТИ ҲАЖГА БАРОБАР

ي ر م ت ع ا : ل ا ق ، م ل س و ه ي ل ع ه ل ل ا ي ل ص ي ب ن ل ا ن ع ه ل ل ا ي ص ر س ا ب ع ن ب ا ن ع
ة ج ل د د ع ت ن ا ض م ر ي ف ة ر م ع ن ا ف ، ن ا ض م ر ي ف

Умму Маъқал розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Рамазонда умра қилинганлар, чунки рамазонда қилинган умра (ажру савобда) ҳажга тенгдир” дедилар” (Термизий ривояти).

و هـ يـ لـ ع هـ لـ لـ اـ لـ لـ يـ لـ ص هـ لـ لـ لـ لـ و س ر ل ا ق ل ا ق هـ نـ ع هـ لـ لـ لـ يـ ض ر ص ا ع ل ا ي ب ا ن ب ن ا م ث ع ن ع
ن م ر ي خ ع ج و ا ه ي ف ا م و ا ي ن د ل ا ن م ر ي خ ع ر م ع ن ا و ر غ ص ا ل ا ج ح ل ا ي ه ر م ع ل ا ن ا م ل ع ا و م ل س
ع ر م ع .

Усмон ибн Абул Ос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Билгинки, умра у ҳажжул асғардир ва умра дунё ва ундаги нарсалардан яхшидир. Ҳаж эса, умрадан яхшидир” дедилар” (Муъжами кабийрдан қисқартирилган ҳолда келтирилган).

هـ يـ لـ ع هـ لـ لـ اـ لـ لـ يـ لـ ص ي ب ن ل ا ي ل م ي ل س م ا ت ء ا ج ل ا ق هـ نـ ع هـ لـ لـ لـ يـ ض ر س ا ب ع ن ب ن ع
ن ا م ر ي ف ع ر م ع م ي ل س م ا ي ل ا ق ف ي ن ا ك ر ت و ه ن ب ا و ع ح ل ط و ب ا ج ح ت ل ا ق ف م ل س و
ع ج ل د ع ت .

Ибн Аббос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Умму Сулайм Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳузурларига келиб:

“Абу Талҳа ва унинг ўғли ҳаж қилиб, иккалалари ҳам мени тарк қилдилар” деди.

Шунда у зот:

“Эй, Умму Сулайм рамазонда қилинган умра (ажру савобда) ҳажга баробар бўлади” дедилар” (Ибн Ҳиббон ривояти).

25. МАККАДАН АРАФОТГАЧА УЛОВДА БОРИЛСА, ҲАР БИР БОСИЛГАН ҚАДАМГА ЕТМИШТА АЖР ЁЗИЛАДИ

نـ يـ جـ ا ح ؤ ك م ن م ا و ج ر خ ا ، ي ن ب ا ي ؛ هـ ي ن ب ل ل ا ق هـ نـ ا ، ا م هـ نـ ع هـ لـ لـ ا ي ض ر س ا ب ع ن ب ا ن ع
ب ك ا ر ل ل ا ج ا ل ل ن ا ؛ ل و ق ي م ل س و هـ ي ل ع هـ لـ ل ا ي ل ص هـ لـ ل ل و س ر ت ع م س ي ن ا ف ؤ ا ش م

“Ҳар бир ҳасана эвазига юз минг ҳасана бордир” деяётганларини эшитдим” деди (Ҳоким, Байҳақий ривояти).

27. НИФОС ҲОЛАТДА ЭҲРОМГА КИРИШ ЖОИЗ

رَكَبَ يَبْأَنْبِ دَمْحُمِ سَيْمُ عُنْتَنْبِءِ أَمْ سَأْتَسَفَنْ لَأَقُؤْ عُهُلَلِ يَضَرَّرِبِ أَجْ نَعِ
رَفْتَتْ سَتَّوَلَسَتْ عَتْ نَأَاهَرَمَ أْفُلْغَفَتْ فَيَكُهُلْ أَسَتْ هَلَلَلِ لُؤْسَرِ لِيْلِ تَلَسْرَافِ
لَهُتْ وَاهِبْ وَثَبِ

Жобир розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Асмо бинт Умайс (ҳажжатул видоъда) **Муҳаммад ибн Абу Бакр**(ни туғиб, шу сабаб)**дан нифос кўриб, Расулуллоҳга одам юбориб, нима қилиши ҳақида сўради. У зот уни: “Ғусл қилиб, ўз кийими билан қонни тўшишга ҳамда эҳромга киришига” буюрдилар”** (Насоий ривояти).

Фойда: Ушбу ҳадисдан ҳайз ва нифос ҳолатда эҳромга кириш макруҳ эмаслиги маълум бўлади.

28. ҲАЙЗ ҲОЛАТДА ТАВОФДАН БОШҚА ҲАЖНИНГ БАРЧА РУКНЛАРИНИ АДО ҚИЛИШ

تَضَحَّ فَ رَسَبَ أَنْ كَأَمْ لَفَّ حَجَّ لَأَلِ إِلَى وَنَنَ أَلِ أَنْ جَرَّ حَتْ لَأَقُؤْ هَهُلَلِ يَضَرَّرِبِ أَعْنَ
تَلُوقِ . « تَضَحَّ أ » لَأَقُؤْ يَكُبَّ أُنْ أَوْ مَلَسُو هِيْلَعِ هَلَلِ يَلِصْرُهُ لَأَلِ لُؤْسَرِ يَلَعَلَّ حَدَفِ
يَضُوقِي أَمْ يَضُوقُ أَمْ دَأَتْ أَنْ بِيْلَعِ لَجَّ وَزَعُهُ لَأَلِ أَلَبَّتْ كُؤْئِي شِ أَدَهْنِ « لَأَقُؤْ . مَعْنَ
تِيْلِبِ لِبَابِ يَفُوطَاتِ أَلْ نَأُؤْ رِيْعُ مَحْمُؤْ لَأُ

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

“Биз ҳаж ниятида чиқиб, Сарифга келганимизда ҳайз кўрдим. Шунда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам мени олдимга кирдилар. Мен йиғлаётган эдим. Шуда у зот:

“Ҳайз кўрдингми?” дедилар. Мен:

“Ҳа” дедим. У зот:

“Бу - Аллоҳ азза важалла Одам қизларига тақдир қилган нарсасидир. Бас, байтни тавофидан бошқа муҳрим нимани адо

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Менинг бу масжидимдаги намоз ундан бошқалардаги мингта намоздан афзалдир. Фақат масжидул ҳаром бундан мустаснодир. Масжидул ҳаромдаги намоз ундан бошқадаги юз минг намоздан афзалдир” (Ибн Можа ривояти).

يَفْءَالَصَلِّاقَ مَلَسَوِ هَيْعَ لَلَّيْ صَبَّ لَانَا نَعْنَعُ لَلَّيْ صَرَرَةَ رِيْرُهُ يَبْأَعْنَ
مَآرَحَ لَلَّيْ صَبَّ لَانَا هَاوَسَ أَمِ يَفْءَالَصَفْلَانَمُ لَصْفَأَا دَهَ يَجْصَمَ

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Менинг бу масжидимдаги намоз ундан бошқалардаги мингта намоздан афзалдир. Фақат Масжидул ҳаром бундан мустаснодир” (Бухорий ривояти).

Фойда: Ҳожиларга Масжидул ҳаром ва Набавий масжидда намоз ўқиш имкони бўлса, уни қадрини билиш лозимдир ва у ердаги бирор вақт намозни қўлдан бой бермасликлари даркор. Акс ҳолда, шунча фазилат қўлдан бой берилади ва уни ортга қайтариш жуда мушкулдир.

31. ЗАМЗАМ СУВИДАН ВАТАНГА ОЛИБ КЕТИШ САОДАТИ

لُؤْسَرُّنَا رُكُودَتَ وَيَرْأَوِقُ لِي فَمَزَمَزَاءَ لَمْ حَتَّ تَنَّاكَ أَنَّا هُنَّ عُلَّيْ صَرَرَةَ شَائِعْنَ
مَهِيْقَسَيَّ وَيَضْرَمُ لِي لَعْبُ صَيَّ نَاكَ وَكَذَلِكَ عَفَّ مَلَسَوِ هَيْعَ لَلَّيْ صَرَهَ لَلَّيْ

Оиша розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“У замзам сувини шиша идишларда кўтариб олиб кетар ва Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам шундай қилар ва касаллар устидан қуяр ва уларга ичкизар эдилар деб айтарди”.

32. МАДИНАИ МУНАВВАРАГА ҚИЁМАТГАЧА ЎЛАТ ҲАМ ДАЖЖОЛ ҲАМ КИРА ОЛМАЙДИ

لَعَّ مَلَسَوِ هَيْعَ لَلَّيْ لَصَّ لَلَّيْ لُؤْسَرَّ لَاقَ لَاقَ هُنَّ عُلَّيْ صَرَرَةَ رِيْرُهُ يَبْأَعْنَ
لُؤْسَرَّ لَاقَ لَاقَ هُنَّ عُلَّيْ صَرَرَةَ رِيْرُهُ يَبْأَعْنَ

Абу хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Мадинанинг йўлларида фаришталар бор. Унга ўлат ҳам, Дажжол ҳам кира олмайди”, дедилар” (Бухорий ривояти).

33. МАДИНАИ МУНАВВАРАДА ВАФОТ ЭТУВЧИЛАРГА ШАФОАТ БАШОРАТИ

مَلَسَ وَهِيَ لَعْنَةُ لَلِصِّ لَلِأُلُوْسِ رَلِأَقِ لَاقُ هُنَّ لَلِأَيِّضِ رَرَمْعِ نَبَا هَلَلَا دَبْعُ نَعِ
أَوْبُتُ وَمَيِّ نَمْلُ غُفْشَا يِّنِ إِيْفِ أَوْبُتُ مَيِّ لَفِةِ نِي دَمْلَابَتِ وَمَيِّ نَأْعَاطِ تَسَائِنَمِ

Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Кимки Мадинада вафот эта олса, унда вафот этсин. Чунки, унда вафот этган кишини шафоат қиламан” дедилар” (Термизий ривояти).

Фойда: Мадинаи мунавварда вафот этган ҳожиларга Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам шафоат қилиш ваъдасини бермоқдалар.

34. МАДИНАИ МУНАВВАРА ҲУРМАТИ ВА МУҚАДДАСЛИГИГА ХИЛОФ ИШ ҚИЛГУВЧИЛАРГА ЛАЪНАТ ВАЪДАСИ

إِلْمَلَسَ وَهِيَ لَعْنَةُ لَلِصِّ لَلِأُلُوْسِ رَنَعِ أَنْبَتِكَ أَمَلِاقِ هُنَّ لَلِأَيِّضِ رَرَمْعِ نَبَا هَلَلَا دَبْعُ نَعِ
مَلَسَ وَهِيَ لَعْنَةُ لَلِصِّ لَلِأُلُوْسِ رَلِأَقِ لَاقُ هُنَّ لَلِأَيِّضِ رَرَمْعِ نَبَا هَلَلَا دَبْعُ نَعِ
هُنَّ لَعْنَةُ لَلِصِّ لَلِأُلُوْسِ رَلِأَقِ لَاقُ هُنَّ لَلِأَيِّضِ رَرَمْعِ نَبَا هَلَلَا دَبْعُ نَعِ
نِي مَلَسَ وَهِيَ لَعْنَةُ لَلِصِّ لَلِأُلُوْسِ رَلِأَقِ لَاقُ هُنَّ لَلِأَيِّضِ رَرَمْعِ نَبَا هَلَلَا دَبْعُ نَعِ
سَائِنَمِ لَعْنَةُ لَلِصِّ لَلِأُلُوْسِ رَلِأَقِ لَاقُ هُنَّ لَلِأَيِّضِ رَرَمْعِ نَبَا هَلَلَا دَبْعُ نَعِ
هُنَّ لَعْنَةُ لَلِصِّ لَلِأُلُوْسِ رَلِأَقِ لَاقُ هُنَّ لَلِأَيِّضِ رَرَمْعِ نَبَا هَلَلَا دَبْعُ نَعِ
هُنَّ لَعْنَةُ لَلِصِّ لَلِأُلُوْسِ رَلِأَقِ لَاقُ هُنَّ لَلِأَيِّضِ رَرَمْعِ نَبَا هَلَلَا دَبْعُ نَعِ

Али розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан фақат Қуръон ва бу саҳифадаги нарсани ёзиб қолдик. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Мадинанинг ҳарами Айр билан Савр орасидадир. Ким унда бир бидъат пайдо қилса ёки бидъатчига жой берса, унга Аллоҳнинг, фаришталарнинг ва барча одамларнинг лаънати бўлсин. (Қиёмат куни) Аллоҳ ундан нафлни ҳам, фарзни ҳам қабул қилмайди. Муслмонларнинг зиммаси бир бўлиб, уларнинг энг пасти ҳам унга кўра саъй қилади. Ким муслмонга берган аҳдини бузса, унга Аллоҳнинг, фаришталарнинг ва барча одамларнинг лаънати бўлсин. (Қиёмат куни) ундан нафл ҳам, фарз ҳам қабул қилинмас. Ким мавлоларининг изнисиз бир қавмга волий бўлса, унга Аллоҳнинг, фаришталарнинг ва барча одамларнинг лаънати бўлсин. (Қиёмат куни) Аллоҳ ундан нафлни ҳам, фарзни ҳам қабул қилмайди», дейилган.

Фойда: Мадинаи мунавваранинг жанубида, Макка тарафда, Зул Ҳулайфа яқинида Айр тоғи жойлашган. Ундан Мадинанинг ҳарами бошланади. Унинг қарама-қаршисида, яъни Уҳуд тоғининг орқасида Савр тоғи бўлиб, у Мадинанинг шимолида жойлашгандир. Саврнинг чўққисидан мадинанинг ҳарами бошланади.

35. ДАЖЖОЛ ЧИҚҚАН ВАҚТДА МАДИНАИ МУНАВВАРАНИНГ ЕТТИ ЭШИГИ БЎЛАДИ ВА ҲАР БИР ЭШИҚДА ИККИ ФАРИШТА ТУРАДИ

لُحْدَيْ آلَ لَاقٍ، مَلَسُو هِيَ لَعَلَّ لَصِيْبِي بِنِّ لَاقٍ، عُنَّ عُلَّ لَاقٍ يَضَرَّ رَؤْيُ بِي أَبَانِ عِنَّا
 نَأَكَلَمَّ بَابِ لُكَّ يَلَعِي بَأَوْبَ أَعْبَسِي ذِي مَوِي أَلَّ، لَاقٍ دَلَّحِي سَمَلُ بَعْرَ عَنِّي دَمَلَا

Абу Бакр розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Мадинага масиҳ Дажжолнинг ҳайбати кирмайди. Чунки, у вақтда у (Мадина)нинг еттита дарвозаси бўлиб, ҳар бир дарвозада икки фаришта бўлади” дедилар” (Бухорий ривояти).

36. ЖАННАТ БОҒИДАГИ НАМОЗ ВА ИБОДАТНИНГ ФАЗИЛАТИ

نُيَبَّ أَمَّ: لَاقٍ مَلَسُو هِيَ لَعَلَّ لَصِيْبِي بِنِّ لَاقٍ، عُنَّ عُلَّ لَاقٍ يَضَرَّ رَؤْيُ بِي أَبَانِ عِنَّا
 "يَضَوْحَ يَلَعِي رَبِّي مَمَّ، لَاقٍ لَاقٍ يَضَرَّ رَؤْيُ بِي أَبَانِ عِنَّا"

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

دَجَسَمَ يَتَأَيَّ مَلَسَوَهُ وَيَلْعَهُ لَلِإِيَّ لَصَّ يَبْنَلَانَا لَقَامُهُ نَعْلَلِإِي ضَرَرَمُعَنْبَانَع
أَبَاكَ أَرُو أَيَّ شَأْمَتَبَسُّ لِكِّ عَابُقْ

Умар розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади:

**“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳар шанба Қубо масжидига
гоҳида уловда, гоҳида пиёда келиб турар эдилар”** (Бухорий ривояти).

ةَالصَّلَاةَ لَلِإِيَّ لَقَامَ مَلَسَوَهُ وَيَلْعَهُ لَلِإِيَّ لَصَّ يَبْنَلَانَعْلَلِإِي ضَرَرَمُعَنْبَانَع
يَتَأَيَّ مَلَسَوَهُ وَيَلْعَهُ لَلِإِيَّ لَصَّ يَبْنَلَانَعْلَلِإِي ضَرَرَمُعَنْبَانَع

Усайд ибн Зуҳайр розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

**“Қубо масжидидаги намоз(нинг савоби) худди умра кабидир”,
дедилар”** (Термизий ривояти).

مَلَسَوَهُ وَيَلْعَهُ لَلِإِيَّ لَصَّ يَبْنَلَانَعْلَلِإِي ضَرَرَمُعَنْبَانَع :
لَدَعَاكَ لَدَانَا كَرَعًا بَرَأَهُ فَعَكَرَفَ، عَابُقْ دَجَسَمَ عَاجٌ مَثُ، هُوَ وَوَضُونَ سَحَافٌ أَضَوْتَنَمْ
ةَرْمُعْ

Саҳл ибн Ҳуниф розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

**“Ким яхшилаб таҳорат олиб, сўнг Қубо масжидига келса ва унда
тўрт рақъат намоз ўқиса, шу у учун умранинг баробари бўлади”
дедилар”** (Муъжами кабийр).

39. МАДИНАИ МУНАВВАРА ХУРМОЛАРИНИНГ ФАЗИЛАТЛАРИ

لَقَامَ مَلَسَوَهُ وَيَلْعَهُ لَلِإِيَّ لَصَّ يَبْنَلَانَعْلَلِإِي ضَرَرَمُعَنْبَانَع :
يَتَأَيَّ مَلَسَوَهُ وَيَلْعَهُ لَلِإِيَّ لَصَّ يَبْنَلَانَعْلَلِإِي ضَرَرَمُعَنْبَانَع :
».

Саъд ибн Абу Ваққос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

**“Ким тонгда Лобатайҳ (Уҳуд ва Айр тоғлари) орасидаги жойдан еттита
хурмо еса, то кеч киргунича заҳар унга таъсир қилмайди”** деганлар”
(Имом Муслим ривояти).

40. МАДИНАИ МУНАВВАРАНИНГ АЖВА ХУРМОСИНИНГ ФАЗИЛАТИ

هَلْ لَاحِظٌ لِّلَّهِ لَوُؤْسٌ رُّتَعَمَسٌ لُّوُقَيُّ هُنَّ عُلَّالٌ يَضْرِبُ صَاقًا وَيَبْأُنُّ دَعَسٌ نَع
رُحَسَ الْوَمَسَ مَوِيَّالْ كَلْدُ هَرُضَيِّ مَلِّهَ وُجَعَتِ أَرْمَتِ غَبَسَ بَحَبَّ طَصَانَمٌ لُّوُقَيِّ مَلَسَ وَ

Саъд ибн Абу Ваққос розияллоҳу анҳу айтадилар:

“Бемор бўлдим. Бас, Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам мени кўргани келдилар. У зот қўлларини икки кўкрагим орасига қўйдилар. Унинг совуғини қалбимда ҳис этдим. Сўнгра у зот:

“Сен юраги хаста одам экансан. Сақифлик Ҳорис ибн Калданинг олдига бор. У табиблик қиладиган одам. Бас, у Мадинанинг ажвасидан етти дона хурмо олиб, данаги билан туйсин. Сўнгра сенга ичирсин”, дедилар” (Имом Муслим ривояти).

Фойда: Ажва хурмо мислсиз таъмга эга бўлиши билан бир қаторда, заҳар ва сеҳр асарини ҳам кетказувчи хусусиятга эгадир. Шу билан бир қаторда ўтган ҳадисда Мадинаи мунавваранинг барча хурمولари фазилатли экани ҳақида сўз юритилди. Шунинг учун ҳожилар ўз юртларига қайтишда у ер хурмоларидан ўзлари билан олиб кетсалар, ҳамшаҳрлари ҳам Мадина хурмоларининг фазилатларидан баҳраманд бўладилар.

[1] Ҳажнинг амалларига нуск дейилади.